

Eindrapport

VLEERMUIZEN, RUGSTREEPPAD EN KLEINE MODDERKRUIPER IN EN ROND EEN RECONSTRUCTIE- LOCATIE AAN DE HOOFDWEG TE OOSTVOORNE

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VLEERMUIZEN, RUGSTREEPPAD EN KLEINE MODDERKRUIPER IN EN ROND EEN RECONSTRUCTIE- LOCATIE AAN DE HOOFDWEG TE OOSTVOORNE

rapportnr. 2010.1149

oktober 2010

In opdracht van:
VDG-Stedenbouw
Schuwacht 140
2941 EH Lekkerkerk

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
/: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2010.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 OPBOUW VAN DIT RAPPORT	2
 2. ECOLOGIE.....	3
2.1 VLEERMUIZEN.....	3
2.2 RUGSTREEPPAD	4
2.3 KLEINE MODDERKUIPER	4
 3 METHODE.....	5
3.1 INLEIDING	5
3.2 VLEERMUIZEN.....	5
3.3 RUGSTREEPPAD	5
3.4 KLEINE MODDERKUIPER	6
 4 RESULTAAT.....	7
3.1 VLEERMUIZEN.....	7
4.2 RUGSTREEPPAD	8
4.3 KLEINE MODDERKUIPER	8
 5 CONCLUSIE	9
 LITERATUUR.....	10
 BIJLAGEN	
1. EXACTE LIGGING EN BEGRENZING PLANGEBIED	11
2. BEGRIPPEN	12

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen om een gebied aan de Hoofdweg te Oostvoorne ten behoeve van woningbouw te reconstrueren (zie figuur 1 voor de globale ligging en bijlage 1 voor de exacte ligging). Deze verandering kan negatief zijn voor beschermde planten- en diersoorten. Op basis van beschikbare bronnen is ingeschat dat de beschermde vleermuizen, rugstreeppad en kleine modderkruiper kunnen voorkomen. Op grond hiervan heeft VDG-Stedenbouw te Lekkerkerk aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen verzocht om deze soort(groep)en in beeld te brengen. Met het onderzoek is het dan mogelijk om bij de planontwikkeling met eventueel voorkomende beschermde soorten rekening te houden. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar vleermuizen, rugstreeppad en kleine modderkruiper en wordt tevens ingegaan op eventuele effecten.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied te Oostvoorne (rood).

1.2 Opbouw van dit rapport

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de ecologie van de verschillende onderzochte soort(groep)en. De werkwijze van het onderzoek wordt per soortgroep in hoofdstuk 3 weergegeven. In hoofdstuk 4 wordt het voorkomen en de verspreiding weergegeven. In hoofdstuk 5 worden conclusies gegeven. In bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken dus verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of dikke bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

2.2 Rugstreeppad

De rugstreeppad is een amfibieënsoort die in Nederland leeft aan de rand van zijn verspreidingsgebied. De rugstreeppad komt voor in midden- en west-Europa. Met name komt de soort voor in Spanje, Portugal, Frankrijk België, Duitsland. De verspreiding van de rugstreeppad geeft al aan dat de rugstreeppad een soort is van warme en droge gebieden. Het is daarnaast een typische pionierssoort van open gebieden. In deze gebieden heeft de rugstreeppad een voorkeur voor los en zanderig bodemsubstraat. Ondanks dat de rugstreeppad in Nederland aan de rand van zijn verspreidingsgebied zit, komt hij relatief veel voor in Nederland. Gebieden waar de rugstreeppadden talrijk voor kunnen komen zijn de meeste zandgronden; opgehoogde dijken, terreinen of bewerkte terreinen alwaar hij zich gedraagt als cultuurvolger. Hoewel de rugstreeppad in Nederland een algemene verschijning is, is dit niet het geval bij onze buurlanden. Het vermoeden bestaat zelfs dat de soort daar in aantal afneemt. Het gevolg is dat de rugstreeppad is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat deze pad in Nederland zwaar beschermd is via de Flora- en faunawet.

2.3 Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper komt wijd verspreid over Nederland in zowel stilstaande als stromende wateren voor. Op de hogere zandgronden en in het overgrote deel van Zeeland lijkt de soort vooralsnog niet- tot weinig voor te komen. In Zeeland zal dit deels te maken hebben met de geïsoleerde ligging en het hogere zoutgehalte. De soort wordt met name in kleinere wateren vastgesteld met relatief veel plantengroei. Hier worden ook veel juveniele soorten aangetroffen die wijzen op voorplanting.

3 METHODE

3.1 Inleiding

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen, rugstreeppad en kleine modderkruiper in en rond een reconstructielocatie te Oostvoorne zijn vier inventarisatieronden uitgevoerd met een totale omvang van ca 35 uur. In tabel 1 wordt van deze inventarisatieronden een overzicht gegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar het voorkomen van vleermuizen, rugstreeppad en kleine modderkruiper in en rond een reconstructielocatie te Oostvoorne.

Datum	Vleermuizen	Rugstreeppad	Modderkruip.
Voorzomer			
- Maandag 12 juli 2010	Kolonies, vliegroutes en foerageerpl.	Geluid e.d.	Schepnetond.
- Maandag 19 juli 2010	Kolonies, vliegroutes en foerageerpl.	Geluid e.d.	Schepnetond.
Herfst			
- Donderdag 2 september 2010	Balts-, paar en foerageerplaatsen	-	
- Woensdag 15 september 2010	Balts-, paar en foerageerplaatsen	-	Schepnetond.

3.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Petterson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord. Ten behoeve van de inventarisatie zijn twee inventarisatieronden uitgevoerd in de voorzomer (12, 19 juli 2010) en twee in de herfst (2 en 15 september 2010).

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010).

3.3 Rugstreeppad

Het inventariseren van rugstreeppad vond plaats met behulp van een viertal methoden dat gedurende de zomer van 2010 is toegepast gedurende een tweetal bezoeken op 12 en 19 juli 2010:

1. Het zoeken naar eiklonpen van kikkers en paddensnoeren.
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen.
3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp.
4. Het luisteren naar de koorzang van padden. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden.

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

3.4 Kleine modderkruiper

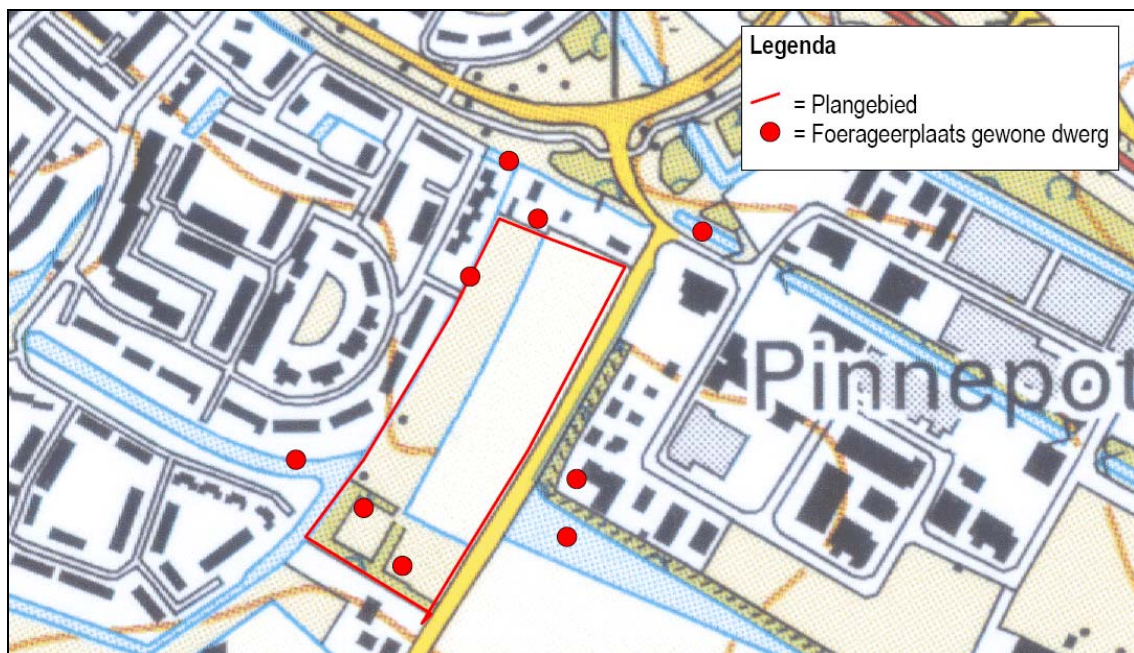
Gedurende methode twee (het vangen van amfibieën met schepnet) van paragraaf 2.3 worden kleine vissen gevangen zoals de kleine modderkruiper die voor kleinere wateren een representatief beeld geven van de aanwezige vissenfauna. Schepnetonderzoek vond drie keer plaats op 12, 19 juli en 15 september 2010. Het gebruikte schepnet dat werd gebruikt is geleverd voor professionele inventarisaties. Met dit net worden relatief kleine vissen gevangen die een representatief beeld geven van de aanwezige vissen. De methode wordt landelijk gebruikt en wordt uitgedragen door Stichting RAVON te Nijmegen (Spikmans & Jong, 2006). Met het schepnet zijn alle wateren integraal bemonsterd vanaf de oever, eventueel met waadbroek vanuit het water. De methode wordt erkend door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Dienst Regelingen, de organisatie die ontheffingen Flora- en faunawet verleend.

4 RESULTAAT

3.1 Vleermuizen

Voorzomer

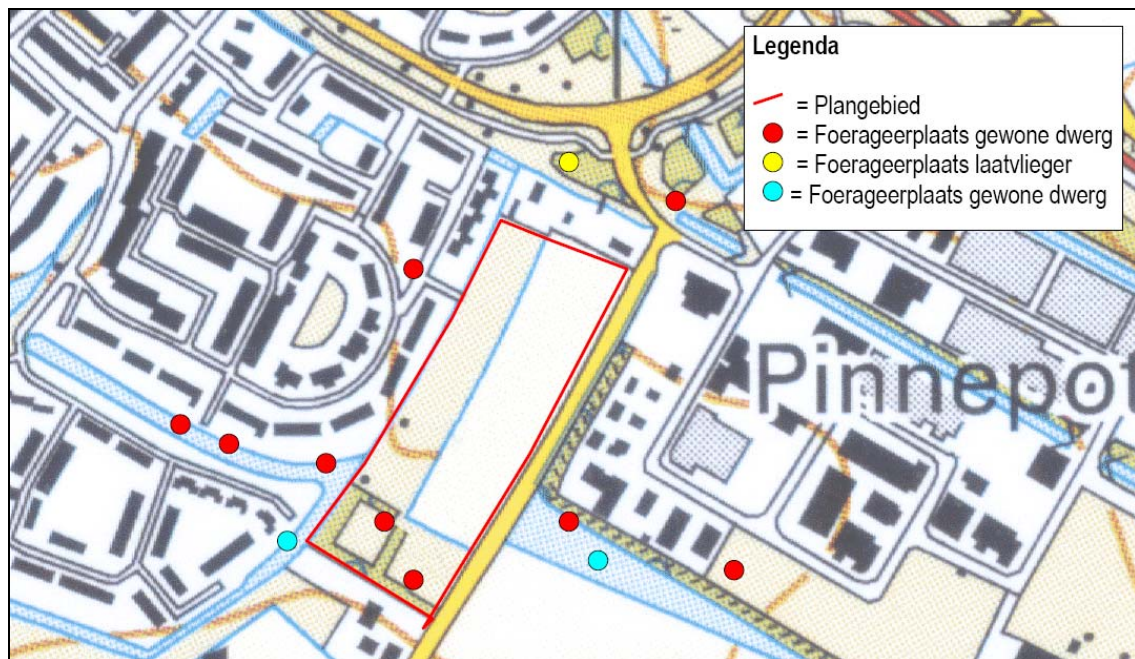
Er zijn enkele gewone foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen in en direct rond de reconstructielocatie te Oostvoorne. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van kolonies of vliegroutes. In figuur 2 worden de foerageerplaatsen weergegeven.

Figuur 2. Waarnemingen van vleermuizen in de zomer in en rondom de reconstructielocatie te Oostvoorne.

Herfst

Er zijn in de herfst zijn drie soorten vleermuizen vastgesteld. Het betreft de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. In figuur 3 worden de waarnemingen weergegeven. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van balts- en paarplaatsen. Naast deze foerageerplaatsen werd één langsvliegende ruige dwergvleermuis waargenomen.

Figuur 3. Waarnemingen van vleermuizen in de herfst in en rondom de reconstructielocatie te Oostvoorne.

4.2 Rugstreeppad

Gedurende het onderzoek werd alleen de licht beschermde bruine kikker vastgesteld in lage dichtheid. Rugstreeppad is niet aangetroffen.

4.3 Kleine modderkruiper

Kleine modderkruiper is niet aangetroffen. Wel werden de niet beschermde en bedreigde tiendoornige stekelbaars vastgesteld.

5 CONCLUSIE

Van de onderzochte soort(groep)en (vleermuizen, rugstreeppad en kleine modderkruiper) zijn alleen vleermuizen vastgesteld. Voor vleermuizen vormt het plangebied en omgeving foerageergebied voor met name de gewone dwergvleermuis en in veen mindere mate voor de ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Met de realisatie van de plannen is het niet aannemelijk dat er een effect zal ontstaan op de vleermuizen. Het gebied is niet van wezenlijke waarde en daarnaast zal het gebied en omgeving zijn waarde houden als marginaal foerageergebied. Met de realisatie van de plannen komt meer structuur in het gebied en boven de tuinen kan gefoerageerd blijven worden. Effecten op de (foerageermogelijkheden van) vleermuizen worden derhalve niet voorzien. Met het plan worden derhalve geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden.

LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2010. Quick scan Flora- en faunawet reconstructielocatie Hoofdweg te Oostvoorne. Wageningen 1-11.
- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Gerstmeier, R., Romig, T., 1997. Zoetwatervissen van Europa, Tirion, Baarn, 1-368.
- Nie, H.W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem, 1-151.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- Spikmans, F, Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-55.

**BIJLAGE 1. EXACTE LIGGING EN BEGRENZING PLANGEBIED
(GEEL KADER)**

BIJLAGE 2. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601